

KEIZER BARBAROSSA

GROOT IN GRONINGEN

Een bruisende stad als Groningen ontbeert tegenwoordig een echte brouwerij, maar in een ver verleden was dat wel anders. In een document van het brouwersgilde uit 1424 staat dat er zich 273 personen hebben aangesloten bij het gilde. 12 Jaar later blijkt het aantal al meer dan verdubbeld te zijn, want dan staat de teller op 562. Daarmee is niet gezegd dat iedereen ook brouwer was, maar bij een geschat inwonersaantal van 5000 burgers was het natuurlijk wel het allerbelangrijkste gilde van de stad. Brouwerij Barbarossa, onderwerp van deze historische rubriek, was veruit de meest succesvolle bierbrouwer die Groningen gekend heeft.

Door Willem Verboom

76

Sommige mensen zagen er wel het belang van in om lid te zijn, omdat het bepaalde privileges met zich meebracht waarmee men in tijd van nood zijn voordeel kon doen. Het gildewezen stopte in Groningen in 1798. Het hoge aantal leden duidt er wel op de brouwindustrie van grote betekenis geweest moet zijn. Er wordt dan ook gesproken van tientallen brouwerijen in Groningen. We moeten ons niet te veel voorstellen van de omvang van dergelijke bedrijven in de 15^e eeuw. Het waren in die periode vaak niet meer dan eenmansbedrijfjes met een geringe productie. Later zouden zich hieruit grotere commerciële brouwerijen ontwikkelen, uitmondend in een belangrijke bierindustrie. In de 15^e eeuw was het bier niet alleen in Groningen en directe omgeving te koop, maar het vond ook aftrek in Friesland en zelfs tot in Enkhuizen. Hier wist het zelfs het bier uit Gouda te verdringen. In de daarop volgende eeuwen werd de Groningse bierproductie door de opkomst van onder andere koffie en thee sterk minder. Dit was een algemeen verschijnsel dat ook voor andere streken in Nederland gold.

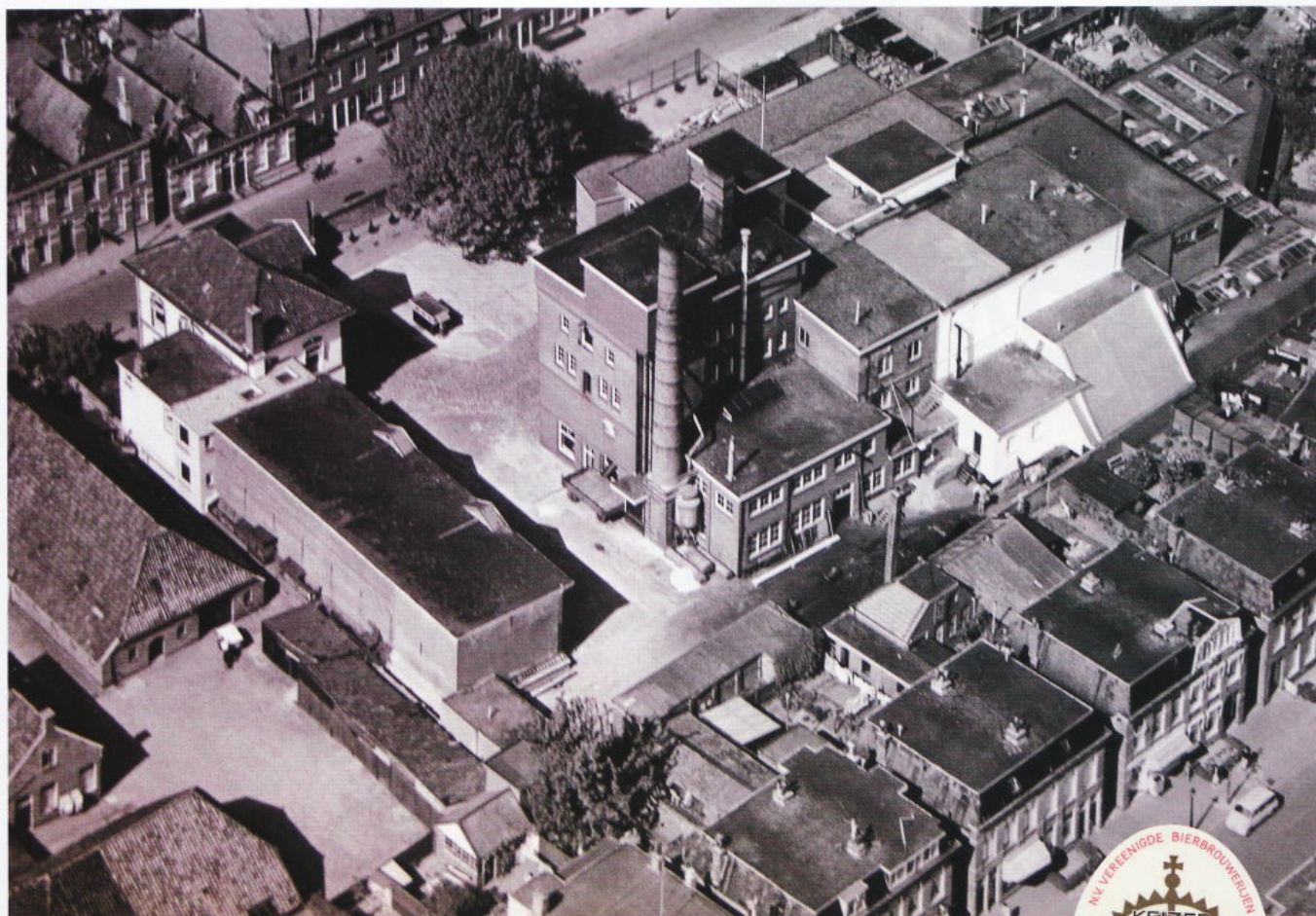
Gekroonde Pauw

De geschiedenis van de bekendste brouwerij van Groningen (Barbarossa) brengt ons naar het jaar 1770. Op 25 januari van dat jaar kocht C.M. van Bolhuis een herberg om daar een brouwerij te beginnen.

Deze herberg bevond zich aan de Laan tussen de Noorderhaven en het Hoge der Aa. Over de eerste decennia zijn nauwelijks gegevens bekend. De eerste betrouwbare gegevens dateren uit het jaar 1832 als de brouwerij opgaat in de brouwerij van Willem Keizer. Hij was tijdens een openbare verkoop in bezit gekomen van een herenhuis, waarin ook een brouwerij was ondergebracht, een koetshuis en een bijbehorend pakhuis geschikt voor de opslag van koren. De heer Keizer zou beide bedrijven samenvoegen en hieruit is Brouwerij 'De Gekroonde Pauw' ontstaan. In 1869 werd na het toetreden van Pieter Mees, een neef van Willem Keizer, de naam gewijzigd in Firma Keizer & Co. Na zijn terugtreden zet Pieter Mees het bedrijf alleen voort. De naam van de brouwerij blijft ongewijzigd.

Samenwerking

In een tijdperk dat er grote veranderingen in de brouwindustrie plaatsvinden, is het moeilijk voor kleinere brouwerijen - zoals die van Pieter Mees - om zich te handhaven. De jaarlijkse productie bedroeg in die jaren tussen 5000 en 6000 hectoliter. Aan het begin van de 20^e eeuw waren er in de stad Groningen nog drie brouwerijen in bedrijf. Naast de Firma de Keizer waren dat de kort daarvoor opgerichte Bierbrouwerij Barbarossa en een brouwerij die eigendom was van een zekere mijnheer Bulthuis. Pieter Mees draagt in 1902 de brouwerij over aan zijn zonen Hitzierius en Bertus. Ze kwamen al snel tot de conclusie dat samenwerking

de enige manier was om te overleven. Er werd contact opgenomen met de concurrent. NV Bierbrouwerij Barbarossa, die in 1892 was opgericht door Kurt Joch, een Duitse brouwer die al de nodige ervaring had opgedaan met het brouwen van ondergistend bier (pilsener en lager) in zijn geboorteland. De gesprekken tussen de directies van beide brouwerijen resulteerden niet lang daarna in een fusie in 1906. Het samenwerkingsverband kreeg als nieuwe naam Brouwerij Keizer Barbarossa. De directie bestond uit de beide broers Mees en namens Barbarossa Franz Steinweg. Een van de eerste handelingen was de oude brouwerij De Keizer te verkopen en alle brouwactiviteiten onder te brengen in de veel modernere brouwerij die in de wijk Helpman (destijds nog een zelfstandige gemeente) was gevestigd. Niet lang daarna neemt Franz Steinweg afscheid om een directeursfunctie te aanvaarden in het bedrijf van zijn schoonvader. De gebroeders Mees nemen zijn aandelen in de brouwerij over.

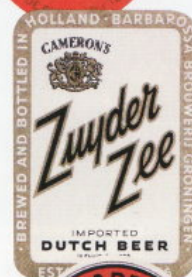
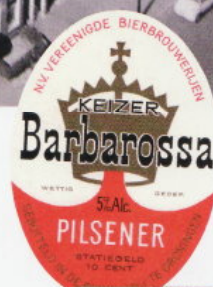
Gevarieerd aanbod

In de jaren daarna werd er veel geld geïnvesteerd in de brouwerij en steeg de productie naar 14.000 hl per jaar. In de oorlogsjaren van 1914 tot 1918 kwam er weer de klad in. Door een schaarste aan grondstoffen kampten veel Nederlandse brouwerijen met hetzelfde euvel. Na het beëindigen van de oorlog werd de weg omhoog ingeslagen en in 1920 bereikte men alweer het niveau

van voor de oorlog. Enige jaren daarvoor was Hitzierius plotseling overleden, Bertus zette het bedrijf voort. Om de ontwikkelingen in de bierwereld te kunnen blijven volgen, ging men verder met het investeren en het moderniseren van de brouwerij. Dit had als resultaat, dat ze in 1928 het bottelen van het bier zelf ter hand namen. In de voorgaande jaren werd dit overgelaten aan bottelaars zoals W. Vos, K. Dijkhuis en G. Beereboom. Verder werd het wagenpark gemoderniseerd en uitgebreid. Ook werden er koelmachines aangeschaft en in 1937 werd er een nieuw kantoorgebouw in gebruik genomen. Tijdens de 20e eeuw was het aanbod gevarieerd. In die periode werden er de volgende bieren gebrouwen: Lager, Pilsener, Münchener, Oud Bruin Zwaar (5% alc.vol.), Oud Bruin lager (3.5% alc.vol.), Dortmunder, Bokbier en H.D. (een extra zwaar bier van 6.5% alc.vol.). Toen de brouwerij zich ging richten op de export werden de namen Barbarossa Edel Pils, Meester (Brau en Export), Perfect, Royal Dutch en Zuyder Zee gebruikt. De laatste twee namen werden later door Oranjeboom nogmaals gevoerd.

Kleine brouwerijen onder druk

Tijdens de Tweede Wereldoorlog breken opnieuw donkere tijden aan voor de brouwers in Nederland. Alweer zijn de grondstoffen schaars en dit komt de kwaliteit van het bier niet ten goede. Velen zullen de strijd niet overleven met als gevolg een ware slachting onder de brouwerijen. Onder deze moeilijke

omstandigheden hadden de twee zonen van Bertus, Rudolf en Hitzorius, de leiding over de brouwerij gekregen. Het was vooral een kwestie van overleven. De bierconsumptie was door de slechte kwaliteit van het bier tot een dramatisch dieptepunt gedaald. Door het slechte imago van het bier kostte het veel moeite de gunst van de bierdrinker terug te winnen en bovendien hadden de brouwers te maken met concurrentie van dranken als jenever en frisdranken. Ook een kleine brouwerij als Keizer Barbarossa worstelde met deze problemen. Doordat de afzet in eigen regio in het begin stakte, gingen men op zoek naar andere afzetgebieden. Die werden gevonden in Amerika, Midden-Oosten en Duitsland. Een aantal jaren gingen de zaken voorspoedig, maar toch bleef het een voortdurende strijd tegen de grote brouwerijen die vaak goedkoper konden produceren en veel hogere budgetten hadden om te investeren in marketing en reclame. Daarnaast was de opkomst van de zogenaamde B-merken de kleine brouwers een doorn in het oog. De grote supermarktketens bedongen

vaak gunstige prijzen bij de grote concerns, waarvoor de kleine brouwerijen geen bier konden produceren.

Met dank aan Harry Pinkster voor de illustraties.

Ingewikkelde fusie en ondergang

In een poging het tij te keren ging Keizer Barbarossa in 1961 een fusie aan met Phoenix (Amersfoort), ZHB (Den Haag) en Oranjeboom (Rotterdam). De nieuwe combinatie mondde uit in de Verenigde Nederlandse Brouwerijen d'Oranjeboom. Na een grondige verbouwing werd Barbarossa in 1962 heropend en kon de productie worden hervat. Met het plaatsen van enkele nieuwe kelders onder de brouwerij leek men klaar voor de toekomst. En ja, even zag het er nog rooskleurig uit, maar drie jaar later viel toch het doek: de productie werd naar Rotterdam overgebracht. In augustus 1965 werd er voor de laatste maal bier gebrouwen. Het enige wat resteerde was een depot van waaruit de distributie van bier en frisdranken plaatsvond. Hiermee kwam een triest eind aan de bekendste brouwerij van de stad en provincie Groningen. Alle gebouwen zijn inmiddels gesloopt, alleen het kantoorgebouw uit 1937 is niet verdwenen en herinnert nog aan betere tijden.

Andere brouwerijen in Groningen:

Na het verdwijnen van Keizer Barbarossa heeft het een aantal jaren geduurd voordat er weer een bier kon worden gedronken dat in Groningen werd gebrouwen. In 1983 werd Brouwerij de Noorderzon opgericht door Ronald Mengerink. Bekende bieren waren onder andere Noorderblond en Kluyt. Door wat tegenslagen heeft hij het niet gered, want in 1985 vertrok hij letterlijk met de noorderzon. Ronald dook in 2007 weer op in België en startte daar in Baarle-Hertog brouwerij De Dochter van de Korenaar. Ditmaal had hij meer geluk, want hij is zeer succesvol en heeft al diverse prijzen in de wacht gesleept.

In Groningen kwam er in 1992 weer leven in de brouwerij met de komst van Stadsbrouwerij St. Martinus. Nico Derks heeft er onder meer Noorderblond, Rabenhaupt en Cluyt (ditmaal met een C geschreven) gebrouwen. Cluytbier geldt als het oudste Groninger biertype dat al

in 17e eeuw door de Groningse brouwers werd gebrouwen. Aanvankelijk was Stadsbrouwerij St. Martinus zeer succesvol, maar kon - gevangen in een web van regelgeving inzake vergunningen en milieuregels - niet verder uitbreiden. Hiermee kwam in 1995 een eind aan dit mooie initiatief. Het bier werd daarna nog korte tijd gebrouwen in Duitsland. Dit gebeurde in opdracht van een Groningse slijter. Daarna was het de beurt aan Peter Quist die in 1993 aankondigde een brouwerij onder de naam Ommelander Bierbrouwerij te willen beginnen. Na wat omzwervingen kwam hij terecht in het onder de rook van Groningen gelegen Ezinge. De eerder gekozen naam kwam te vervallen en werd gewijzigd in Brouwerij Quist. In het landelijk gelegen Ezinge werd in 1996 in een monumentaal fabriekspand de brouwerij geopend. Het was een schitterende locatie maar buiten het zomerseizoen wist het publiek de weg naar de brouwerij en winkel

niet te vinden. Zo kwam er in 1999 een eind aan het kortstondige bestaan van Brouwerij Quist. Bekende bieren waren onder andere Borgenbier, Corvus (stout) en Ijsbeer. De Groningse Stadsbrouwerij, een brouwerijhuurder, is in 2000 opgericht. Het was wel de bedoeling om in Groningen in de Euroborg een eigen brouwerij met proeflokaal in te richten. Er was enige tijd een proeflokaal waar Grunn op tap en fles verkrijgbaar was. Er is gekeken naar andere locaties om iets te starten, maar dat is er tot op heden niet van gekomen. Onder de merknamen Grunn en Hunebed wordt er een hele reeks bieren verkocht. Deze zijn echter afkomstig van brouwerijen uit Duitsland en België. Positief nieuws is er dat begin dit jaar toch nog een nieuwe brouwerij is opgericht. Stadsbrouwerij 'De Kromme Jat' heeft inmiddels twee bieren onder de merknaam Golden Raand Blond en Tripel gebrouwen.